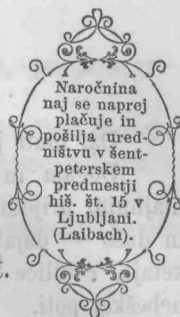

Izhaja 1. dne
v mesecu in
velja za vse
leto 2 gl. 40 k.
za pol leta
1 gl. 20 kr.
Po pošti: za
vse leto 2 gl.
60 kr., za pol
leta 1 gl. 30 kr.

VERTEC.

Naročnina
naj se naprej
plačuje in
pošilja ured-
ništvu v šent-
peterskem
predmestji
hiš. št. 15 v
Ljubljani.
(Laibach).

Časopis s podobami za slovensko mladost.

Štev. 11.

V Ljubljani 1. novembra 1871.

Leto I.

O č a l a.

(Prosto po francoskem.)

Pogostoma je dolgčas
Urbančeku biló,
Ker pridno se učiti
Ni bilo mu ljubó;
Sè čerkami se včasih
Fantič je naš igral,
A žalibog nobene
Ni vendar še poznal.
In neki dan po zimi
Ko sam domá je bil,
Ni vedel kaj početi
Da prej bi čas minil.
„Kako so dolge ure!“
Je zdihoval Urbán,
„Igrati in igrati
Ne morem se ves dan;
Vojaki in konjiči
Ostudni so mi vsi,
Iz vseh podob nobena
Mi davno všeči ni.
„Ahá! — to bo ugodno!“
Izkliknil je vesel,
In sredi iz omare
Je nove knjige vzél.
„Pregledal bodem malo,
— Da mi preide čas —
Zdaj bukve, iz katerih
Mi babica na glas
Je snoči brala marnje
Prečudne in krasné,
Kjer palčki in vile
Navadni so ljudjé.“ —

Odperte tu so knjige —
A kje pravljíc kaj bó?
Le belo je in černo
To vendar ni lepó!
„Ó, sem li jaz neumen,
Očal vsaj nimam še!
Vsaj babici je tudi
Brez njih v meglici vse.“
In hitro je poišče,
In z rutico čistó
Veliki stekli zbríše
Marljivo in skerbno.
Ponosno je pritisne
Sedaj na mali nos,
In gleda ino gleda —
A nič ne vidi skoz.
O basnih čarodelnih
Ni najti mu sledú,
In stran na stran obrača
In nima več mirú.
Zdaj mati stopi v sôbo
In njo prisili smeh,
Ko vidi svoje dete
Z orožjem na očéh! —
„Kar babici pomaga“
Poreče mu ljubó,
„To, dragi moj Urbanček,
Za tvoje ni okó.
Podvizati se moraš,
Da brati bodeš znal,
Potem povesti vidiš
Gotovo brez očal!“ —

Lujiza Pesjakova.

P o g r é b.

Dá, mati je bila to. —

Dogaja in dogodí se, da mamice umirajo vedno mladim detetom, majhnim prijetnim stvarcam, katerim so življenje in hrano, — hrano za telo in dušo — dajale. Dogaja se — pa solnce vzhaja in zahaja, zvezde se lesketajo, cvetlice vonjavo od sebe dajejo in oblaki se ženó po določeni jim nebeškej poti.

Kdo bode zdaj malim zapuščenim očesca in rudeča lica poljuboval? Kdo jim bode pérnice grél in polnil? Kdo je bode slačil, igral se ž njimi in njih žalost umél? Komu bodo šepetali, komu sladke skrivnosti pripovedovali? Kdo jim bode odpuščal in odpuščeval? Kdo se jim bode za njih ljubeznjivost zahvaljeval? — Kdo bode za njé v božjem hramu molil? — Nihče tù.

V temnej izbi je ležala mati v zaprtej trugi. Obá njena otročiča, černoóki deček in ljuba rósa deklica, sta sedela v koticu za pečjó ter imela velik kos kolača pred seboj. En kos za obá. Tuja, dobra gospá dala je njima ta kolač, pa je vendar pozabila — kakor sta bila navajena — razkrojiti ga v dva koščka. Kakó bi imela zdaj jésti? — Pa je vendar šlo! — „Enkrat ti in enkrat jaz“, rekel je bratec in pomolil kolač sestrici pod nós.

„To je lepó!“ vskliknila je sestra, „povém to mamici — — ah! mamici!“ —

Zdaj pride strah, ki je požene v koticék za pečjó. Bojazljivo se ozirata po sobi okoli sebe. Tam na tléh leži množica cvetlic in bliže tam zopet bele óblanice. — Tam pri trugi stoji oče. Je-li to bil v resnici oče? Bléd kakor marmelj in lasjé so mu viseli neredno čez rameni, — takega otroka še nikoli nista videla.

Nekako tesno jima je v izbi, tihoma se splazita izza pečí ter gresta mimo černo oblečenih mož in žen, mimo črnega vozá, mimo bledih obrazov na vert, kjer sta mamico tolikokrat poljubovala. — Tù je gugolica, ptičja kletka, drevo z rudečimi jabelki, — dá, tù leží še majhno kositreno posodje polno peska in terdih hrušek, s katerim sta se vzadnjič igrala.

Vsedla sta se na terda tla ter skerbljivo polnila lončike in ploščeke z novim peskom.

Pa kmalu sta se naveličala te igrače.

„Igrajva se kaj družega!“

„Kaj neki?“

Ravnokar se černo ogernjeni voz mimo pélje.

„Pogréb,“ odgovori nežna déklica.

„Pogréb!“ — ah, to sta se že tolikokrat igrala in to je bilo vedno tako lepó; dá, to sta se htela tudi danes igrati. —

Toda nič nista imela, kar bi bila mogla pokopati; — nobenega mertvega tička, nobene miške, nobenega metulja ni bilo, nobene punčike. — Kaj bi počela? — Mislila sta dolgo na tó.

„Vem kaj!“ reče sestra, „izujva čevljuje in nogovice, pa je zagrebiva. — „Dá, to storiva!“

V tihem mirnem kotu za germovjem na vertu urno izkopljeta globoko jamo, izujeta žalostno svoje čevljuje in nogovice ter je slovesno položita v jamo, zasujeta je z zemljó, in — vse je bilo gotovo.

„Zdaj prineseva še krasnih cvetlic in napraviva lesen križec,“ poreče sestra.

Storila sta to. —

Polno krilo je imela deklica duhtečih cvetlic, in bratec je nesel lesen križec v roki. — Naglo skočita h germovju, mračilo se je že, nekak nezapopadljiv strah ju obide; — ali, kje je grob? — „Tù!“ — „Né!“ — „Tù!“ — „O né!“ — Iskala sta ga in iskala, pa nista ga mogla najti. —

Čedalje bolj je nastajala temá in debela megla se je plegla na germovje. — Otroka sta se tresla strahú.

„Oh, najini čevljici! najine nogovice!“ sta zdihovala.

Naposled se primeta trudna za roki ter hitita v hišo. — Bósa skočita k očetu. — Padeta mu v odprto naročje, ter jokaje pravita: „Oh zgubila sva, pa ne moreva več najti!“

„Ne najdemo je več tukaj!“ rekel je prebledeli oče ter vsi trije jokajo in prelivajo britke solzé.

I. Z. Vesely.

Plačilo poštenja.

V nekej vasi na Piemonteškem pod belimi snežniki, ne daleč od starega mesta Turina, živel je mlad človek po imenu Juri. Očeta in mater zgubivši bil je popolnoma siromak, ter se je le s tem slabo preživel, kar si je v potu svojega obraza zaslužil v hišah bolj premožnih kmetovalcev, ki so ga za poljska dela potrebovali. Gospodu župniku tistega kraja se je zelo smilil ubogi Juri, katerega lepa in čversta obnaša je razodevala dobro in nepokvarjeno sercé. Vzeli so ga k sebi in so si prizadevali, da bi ga podučili v potrebnih vědah, kedar jim je čas dopuščal. Po očetovsko so skerbili za-nj in ga učili, kako naj voljno prenaša vse križe in težave človeškega življenja, kako naj vselej pošteno in pobožno živi, ter mu so obljubili, da bo dobri Bog, ki je oče vseh sirot, gotovo enkrat njegove lepe čednosti poplačal.

Nekega večera gré Juri z nekim drugim kmečkim mladenčem, kteremu je bilo imé Tomaž, iz polja domú. Skorej zmiraj sta bila skupaj in ljubila sta se kakor brata. S poljskim orodjem na rami sta šla pevaje v večernem mraku proti domu. Ne daleč od sebe zagleda Juri naenkrat na cesti nekaj ležati. Da bi zvedel, kaj da je, vzdigne reč in vidi, da je jako težka. „Tomaž!“ pokliče prijatelja, „pojdi sim, morda nama danes sreča pomaga.“ Urno stegne zdaj roko po najdenej reči, in kaj je bilo — ? Mošnja polna zlatih in srebrnih novcev. Kdo si more misliti veselje, katero sta občutila uboga delavca, ko sta takó nenadoma obogatela?

„Misllila sta že v duhu, kako bota z najdenimi novci gospodarila ter sta pre-mišljevala veliko srečo, ktera jima je tako naglo zasijala. Toda ne dolgo in neka otožnost se polasti Jurjevega srcá. Tiho reče svojemu tovaršu: „Kaj praviš ljubi Tomaž, ali smeva misliti, da so najdeni novci naša lastnina? Somenj v mestu je ravno danes končan in gotovo je novce kak tergovec zgubil.“

„Prav imaš, prijatelj,“ odgovori Tomaž. Veselila sva se že v duhu svoje sreče, toda nesrečni človek, ki je te novce zgubil, živi berž ko ne v največem obupu nad svojo zgubo. Te novce obderžati bi bila tatvina in ne mogla bi jih rabiti z mirno vestjó.“ —

„Poslušaj me tedaj!“ reče Juri „druzega soveta ne vém, nego vse to našemu dobremu gospodu župniku povedati. Gospod župnik, ki so nama že toliko dobrot skazali, bodo nama vedeli tudi v tej reči svetovati.“

Tako se pogovarjaje prideta v hišo pobožnega duhovna, ki se je zelo čudil nad odkritoserčnostjo in tako blagim poštenjem ubogih mladenčev. Rekel jima je: „Ako najdemo pravega gospodarja zgubljenih novcev, obljubim vama, da bota gotovo dobila plačilo, kakoršno se vajinemu poštenju spodobi. Ako bi se pa primerilo, da bi se nihče ne našel, prišli bodo ti novci revežem v dobro. A vi dva sta zadosti revna, in jaz mislim, da popolnoma po volji božje previdnosti ravnam, ako je v vajin prid obernem.“

Kmalu potem je bilo v mestu Turinu in po vseh cerkvah piemonteške dežele oznanjeno, da je bilo pred kratkem 15.000 lir (laških novcev) najdenih, ktere se bodo pošteno tistemu nazaj dale, kateri se more izkazati, da so njegove. Toda dve leti ste pretekli in nihče se ni za-nje oglasil. Čez dve leti pokličejo gospod župnik Jurja in Tomaža k sebi in jima rekó: „Ljuba moja! veselita se lepega darú, ki ga je vama Bog naklonil, ter pametno ravnajta ž njim. Ti novci, ki ste je pred dvema letoma našla in za ktere se ni nihče oglasil, dasiravno smo je po cerkvah in časopisih oznanili, so še zdaj brez gospodarja in brez vsega pomislika se jih smeta poslužiti. Ako bi se pa vendar kedaj primerilo, da bi se našel njih pravi lastnik, morata je sicer nazaj dati, toda do tistega časa smeta je, brez da bi se vrednost najdenih novcev zmanjšala, v svojo korist obrniti.“

Z velikim veseljem sta sprejela prijatelja ta modri совет svojega dobrega dušnega pastirja. Kupila sta si zemljišče in primerno stanovanje in jela sta prav pridno kmetovati. Pozneje sta se oženila in Bog jima je dal pridne otroke, ki so delali svojim staršem mnogo veselja. Pa je tudi blagoslov božji prebival v njunih hišah, kajti polje je bilo rodovitno, pridelki so bili vsako leto obilni in v hiši je kraljevala zadovoljnost, sloga in mir.

Med tem so gospod župnik zboleli in umerli. Zgubo tako milega in dobrotljivega možá sta Juri in Tomaž bitko obžalovala, in ker sta si mislila, da bota tudi ona prej ali pozneje morala svet zapustiti, in da bodo njuni otroci prevzeli premoženje, ktero bi morda še kedaj pravi gospodar nazaj hotel imeti, sklenila sta, da bi si vést upokojila, pri novem gospodu župniku od veljavnih mož podpisano pismo shraniti, v katerem sta vso prigodbo in svojo terdno voljo razodela, da najdeno blagó njegovemu pravemu lastniku, kadarkoli se najde, zopet pošteno nazaj dati želita.

Preteklo je celih deset let in oba prijatelja sta živela s svojima družinama mirno in zadovoljno. Nekega jutra vidi Juri skozi okno, da se je ne daleč od njegove hiše voz zvern timer. Hitro hitijo popotnikom pomagat. Ko je bilo zopet vse v lepem redu, brez da bi se bila kaka posebno velika nesreča zgodila, reče eden izmed tujih gospodov: „Na tem mestu pa imam vendar zmiraj nesrečo! Pred dvanajstimi leti sem ravno tukaj 15.000 lir zgubil, a zdaj sem bil zopet v nevarnosti svoje drago življenje zgubiti!“

„Kaj govorite, kaj!“ reče Juri, ki je pazljivo poslušal gospoda. „Zakaj pa niste popraševali po zgubljenih novcih?“

„To mi ni bilo mogoče,“ odgovori tujec, „moral sem popotovati v Indijo. Barka me ni mogla čakati dalje nego do odločenega dneva, in ko bi bil takrat svoje potovanje odložil, imel bi zdaj mnogo več škode, nego so bili vredni zgubljeni denarji.“

Juri in njegov prijatelj Tomaž sta bila zelo vesela, ko sta slišala te besede. Še bolj prijazno sta ravnala s tujim gospodom in prosila sta ga, da bi pri njima prenočil. Gospod je bil s to ponudbo zadovoljen.

Drugi dan sta Juri in Tomaž popotnikom veliko kosilo naredila. Po kosilu sta je vodila po vseh oddelkih svojega stanovanja, pokazala sta jim lep in velik vert, plodne njive in polja, travnike, črede in še veliko drugih reči. Tujci niso vedeli, kako bi povernili prijaznost tako dobrima človekoma. Ko se napravljajo zopet na pot in se Jurju za lepo postrežbo zahvaljujejo, stopi Juri pred najimenitjšega gospoda in mu reče: „Vse, kar tukaj vidite, je vaše!“ In Tomaž je djal: „Novci, ki ste je ravno pred dvanajstimi leti zgubili, prišli so v najine roké. Ko sva pa videla, da se nihče za-nje ne oglasi, obrnila sva je v to posestvo s trdnim sklepom, da hočeva ves kapital pravemu gospodarju zopet nazaj odrajtati, kedar se oglasi. Novci so tedaj vaši, potem takem tudi vse naše premoženje. Ako bi pa bila midva poprej umerla, izročila sva gospodu župniku pismo, v katerem sva svoj namén razodela.“

Ves zavzet bere tujec pismo in ne more si kaj, da ne bi izustil: „Oj koliko poštenje! Kako blago sercé imata ta dva človeka!“ — Nadalje ju vpraša: „Ali imata še kaj drugega posestva?“ „Nimava drugega nič“ odgovorita, „in če bi znabiti koga potrebovali, da vam odsihmal vaše posestvo oskerbuje, tukaj je družina, ktera se vam rada tudi zanaprej v službo ponudi.“

„Tako redko poštenje je drugega plačila vredno,“ reče tujji gospod. „Moja kupčija se je prav dobro obnesla in nič srečniši ne bi bil, ako bi vama, dobra človeka, to posestvo nazaj vzel. Bog ne daj tega! Pa tudi jaz nočem žaliti previdnosti božje, da bi vama vzel srečo, ktero je vama Bog sam naklonil. Srečno vživajta vse, kar sta si z mojimi novci pridobila, pa tudi moje blagó, ktero sta pred dvanajstimi leti našla, vama in vašim dobrim otročičem darujem!“ To rekši je raztergal pismo, ktero so hranili gospod župnik. Juri in Tomaž sta s solzami v očéh objemala svojega dobrotnika, imenovala sta ga očeta, in tudi njemu se je sercé veselja takó topilo, da je ž njima vred jokal.

Pošteno kdor imá sercé,
Po sreči se mu steka vsé.

Izplačana šala.

Pred več leti je živel v nekej vasi na Kranjskem dečák, kterega so Koradel imenovali. Bil je vreden naslednik „kranjskega Pavliha.“ Koderkoli je hodil, povsod je šale in burke uganjal, ktere pa niso bile take, da bi bile mladino pohujševale, ali koga drugega nespodobno žalile. Posebno so bili zanikerni, razcapani fantje, v ktere je Koradel pšice svojih šal metal. Rad je v nedeljo popoldne v kerčmo prihajal, kjer je po návadi cela derhal takih malopridnežev poštenejim gostom prostor kratila; jim je z listjem namešanega tobaka ponujal, terte za škornje vezati prodajal, njih klobuke, iz kterih so čestokrat lasjé moleli, v kolovratovo rabo kupoval, v njih oglašene irhaste hlače se je kakor v zerkalo gledal, kerčmarja je vprašal koliko krede čez leto in dan za fantine porabi i. t. d. To se vé, da so mu bili fantje nemalo gorki, toda zmiraj se je našel kak mož, ki se je v nevarnosti za Koradelna potegnil. Če bi hotli Koradelnu kaj v zló vzeti, bilo bi to, da je malopridne berače vprašal, ako jim bo treba mavho nositi; da je stare žene nosljati prosil, ali jih pa vprašal, kako jim je kava dišala in kterega človeka bodo danes čez ostro sito pretresle i. t. d. Poleg vsega tega je bil Koradel vendar za vsako delo pripravljen. Cerkovniku je pomagal zvoniti, kerčmarjevim hlapcem konje gleštati, čez klance voznikom četveriti, prodajalcem o somnji šotore delati, pri kupčiji mešetariti — v kratkem brez Koradelna ni bilo nič storjenega; Koradelna je poznal vsak človek, in Koradel tudi vsacega človeka.

Njegovo smešno obnašanje ni nikomur bolj dopadlo, kakor Jaklevemu Janezu. Prizadeval si je, Koradelna v vseh njegovih Pavlihu enakih burkah posnemati, ali ga pa še celó prekositi. Toda vse to se mu je prav malo pristojalo. Imel je Koradel med drugimi šalami tudi to, da je včasih kaj v papir zavitega in z nitjo prevezanega na cesto vergel, iz kterega je najdec le kako listje, opeko, ali pa kako drugo malovredno reč razvil.

Nekega dné so se k velikej kerčmi v vasi trije dvakolati vožički pripeljali. Bili so pijavkarji iz Laškega. Za namenjeno šalo Jaklevega Janeza ni bilo lepše prilike. Hitro jo vbriše domú ter napiše na majhen listek papirja te-le besede:

„Mislili ste, da ste Bog vé, kaj dobrega našli, ko ste zvezek pobasáli. Našli ste pa le raztergane nerabne knjige, ktere vam prav iz serca priyoščim.“

Nató vzame iz police stare knjige „male povesti,“ vtakne listek va-nje, ovije knjige z nekim zelenim popirjem in je preveže z debelo nitjo. Na bolj samotnem kraji ceste verže kak streljaj pred pijavkarji svoje krasno blagó na cesto in se v košat germ skrije. Nagló skoči prvi voznik z voza doli, zgrabi povezek, ozré se krog in krog, in ko nobenega človeka ne vidi, začne vpričo svojih tovaršev najdeno blagó pregledovati. Od veselja skoči kot serna po konci, raztergane „male povesti“ dobro spravi, dá konju bič, za njim kakor burja njegovi tovarši, da so je dolgi lasje komaj dohajati mogli.

Na vse gerlo se smeje Jaklev Janez in se ne more zadosti čez „laške neumneže“ zavzeti, ki se najdenih razterganih knjig tako nezmerno radujejo. — Hitro! kje je Koradel?

Toda Koradel se na Jaklevo razodetje kar nič ne smeje. Zamišljeno gleda stari „praktikar“ v tla, kakor da bi se veselje Lahov vresničiti znalo.

Drugi dan potem je bil v bližnjem tergu somenj. Tudi Jaklev Janez se tje spravlja, da bi si za nove irhaste hlače kupil. Vzame tedaj iz police molitveno knjigo, v kterej je imel pet goldinarjev v papirji spravljenih. Al kako se zavzame, ko denarjev ne najde! Sim ter tje prebira liste in rogovili po sobi, vse preišče — pa denarjev ni! Na njegov ropot stopi sestra v sobo in ga vpraša, kaj da išče.

„Glej, ljuba sestra, tukaj, ravno tukaj v tej molitveni knjižici sem imel pet goldinarjev shranjenih, a zdaj sem že vse liste preobernil, in — ni jih!“

Sestra se mu prav debelo smeje.

„Ne bodi hud, naboré! jaz sem je spravila.“

„I kam?“

„Unidan sem hotla v cerkev in ko se spomnim, da sem svojo molitveno knjižico pozabila pri svojej prijateljici, vzela sem hitro tvojo in pet goldinarjev sem vtaknila v naglici —

„Kam?“

„V male povesti.“

Jaklev Janez na somenj ne gré, ampak doma pod staro lipo zamišljen s šibico v pesek piše, svojo šalo in Koradelna preklinja ter naposled tudi spozná, da so „neumni Lahi“ pač pametni bili, in se razterganih knjig, ktere jim je on sam ponudil, po pravici radovati smeli.

B. T.

Dobri otrok.

Kedar zarja mi prisveti,
Vstanem in na svetlo grem,
Stvarniku v molitvi sveti
Serčno hvalo, čast dajem.

Mlad sem še, zeló nezmožen,
Vendar nekaj že storim:
Dober lahko sem, pobožen,
Lahko pridno se učim.

Lepi nauki so zakladi,
Ki nabiram je v sercé,
Biseri so v dobi mladi,
Ki jih molj, erjá ne sné.

A. Praprotnik.

P a s t.

Jož, to je veselje! da so se vendar enkrat vjele miške, te sladkosnedne in prederzne tatice. Pred njihovimi ostrimi zobci ni bilo nič varno. Že dolgo so po kletih in hramih glodale kruh, žito in slanino, pa tudi masla, sveč in sira niso pustile pri miru. Večkrat so se jezili mati čez te požrešne

tatice, ki so jim toliko škode naredile. V kuhinjskej omari so polizale smetano, popile mleko, pa tudi pogačo so nam snedle, katero so mati hranili za svoje štiri ljubčke. In to še ni vse! Po škri-njah in omarah prejedle so prejo, spridile papir, knjige, obleko, usnje in sploh vse, kar ni bilo iz kamena ali železa. Tudi v hiši ni bilo pred nesramnimi taticeami večkrat po celo noč miru; tekale in preganjale so se ponočne vlačuge po izbah in spavnicah, škrabljale in cvilile so za stenami, da človek vso noč ni

mogel spati. Jožeku je neko noč splezala miška celó v njegovo posteljico ter je prav prederzno tekala in skakljala po njegovih nogah, kakor bi hotla reči: Kaj pa mi more Jožek, čeravno je velik, in jaz nisem družega nego majhna miš.

Pa Jožek je pokazal, da tudi nekaj zmore. Berž drugi dan nastavil je s svojimi bratci past v jedilno omaro, in o veselje! čez noč so se vjele tri najnesramnije tatice.

„Le poglej jo prederzno in okretno živalico, kako z repekom migljá“ reče Martinek in pocuka miško za rep.

„Ahá! ta bi rada všla“ reče Tonče od zadej stojé, „pa ne bo dal, naj še tako cvili in viha svoj mali gobček.“

„Uboga revica“ reče Janezek in potegne miško za repek.

„Veste kaj? zdaj mi je igrače pa že zadosti“ reče Jožek „in tudi naše mucke že težko čakajo na mastno pečenko. Rés je, da se nam smilijo živahne in gibčne živalice, pa nepoboljšljive so, in ako je pustimo živeti, naredile bojo še veliko več škode. Vsaj smo jim dolgo prizanašali, pa se niso hotle poboljšati prederzne tatice. Torej brez premisleka zaslužijo smert. Aló! muc! muc!“ Jožek odpré past, mačke skočijo kakor blisk, in — uboge miške se zvijajo in cvilijo v njihovih krempljih.

T.

Kako vesela je pač šolska poskušnja.

Bila je sobota. V vasí P. na Kranjskem vidim čedno oblečene dečke in deklice kaj urno iti. Kam neki? Poglejmo bolj natanko.

Blizo farovža stoji zala hiša. Tù noter gre čedalje več otrok. Ne dvomim, da je to šola, kajti nekakšen miren in vabljev duh se tù razširja.

Ob osmih zjutraj je jelo zvoniti. Pridejo s paroma otroci iz imenovanega poslopja in kam gredó? V cerkev. — Lej, tudi gospod učitelj in katehet gresta za njimi. „Kaj je neki danes?“ začuden sem vprašal nekega dečka. „Poskušnja, poskušnja bo danes“ mi ta odgovori „danes bomo videli, kdo je v zlatih bukvicah zapisan?“

Oj, to je bil vesel dan. Kako lepo in navdušeno so otroci v cerkvi peli in klečé svetega duha, pomočnika pri učenji, zahvaljevali. — Ko je bila sv. maša dokončana, so zopet vsi prav lepo iz cerkve proti šoli šli.

V šoli, v šoli, kako lepo je bilo! Na zidu visela je podoba sv. Alojzija, šolskega imenjaka ali patrona, na strani podoba našega svitlega cesarja Franca Jožefa I. in tudi našega milega škofa; na stranéh teh podob okinčano je bilo vse z lepimi venci, belimi, modrimi in rudečimi. Vse je bilo tako snažno in lepo! Otroci so tiho veselega izpraševanja pričakovali in lepe, na šolske mizi stoječe knjižice z zlatim obrezkom milo pogledovali. „Kdo je neki v teh krasnih knjižicah zapisan?“ slišal sem neko radovedno deklico šeptati.

Ko odbije ura devet, pride veliko veliko gospodov v šolo. Otroci vstanejo in enoglasno pozdravijo gospode z besedami: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ Ko tudi kratko molitvico pred šolo odmolijo, se tiho zopet posedejo.

Kako dobro so v kerščanskem nauku odgovarjali! Kako gladko jim je beseda tekla tudi v drugih vědah! Pokazali so jasno, kako veliko se morejo učenci med letom naučiti.

Gospod učitelj so izpraševanje dokončali. Vstanejo gospod dekan in začnejo tako-le govoriti:

„Dragi otroci! Zeló me veseli videti, kako pridno ste se učili. Gospodu učitelju, svojim staršem in tudi meni ne morete nič ljubšega narediti, nego to, ako ubogate in se pridno učite. Iz vas zna še lahko kaj velicega biti. Največi imenitnej moral se je tudi učiti. Brez učenja ni učenosti. Kar ste se samo letos naučili, je več vredno nego tisoč in tisoč goldinarjev. Kaj pomaga človeku denar, ako nesreča pride in mu ga vzame? ali mu mar tudi učenost kdo vzeti more. Nikakor ne?

Prav rad bi videl, da bi mnogo mnogo tacihi bilo, ki so šolskega darila vredni. Naj je tedaj očitno imenujem! Bog daj, da bi jih k letu še veliko več bilo!

Potem so gospod dekan deset najbolj pridnih otrok poklicali in je z lepimi molitevnimi knjižicami obdarovali.

Zapeli so potem otroci „pesem po očitnej skušnji“, ki se tako-lé glasi:

„Poskušnjo dokončali zdaj	Zahval'mo dans učitelje,
Otroci srečno smo,	Preljube stariše,
In da smo vendar znali kaj	In vse šolske prijatelje,
Boga zahvalimo.	Ki tak' za nas skerbé.

Od Tvojih ljubljenih otrok	Bog živi je še mnogo let
Ti serčna hvala gré,	Jim srečo, zdravje daj,
Zahvaljen bodi mili Bog,	In kedar zapusté ta svet
Kar smo navčili se.	Dodel' njim večni raj!

Bog živi škofa milega,
In vso duhovščino!
Bog živi Franca Jožefa
In celo Avstrijo!

Molili so potem še molitvico „po šoli“ in se mirno razšli vsak na svoj dom.

* * *

Popoldne imenovanega dneva je bilo vse tiho. Na nekem vertu pod Luzarjevo lipo vidim dečka sedeti, podpertega na rokah in zamišljenega v nekaj. Gledam ga. Bil je Luzarjev Matevžek. Večkrat ga slišim vzdihniti: „Oh, zakaj se nisem letos boljše učil!“ Na obrazu sem mu bral žalost in kés.

* * *

Tudi drugo leto pridem k poskušnji v to vas. In lejte! kakšen ne-pričakovan primerek. Zopet so gospod dekan pridne iz zlatih bukvic klicali in kaj mislite, kdo je bil prvi? — Luzarjev Matevžek.

Gotovo je Matevžeku ta dan desetkrat bolj vesel bil, nego unim, ki so take pohvale in časti že navajeni bili.

Če leto enkrat si zamudil,
Glej, da je v drugo ne boš zgubil;
Če boš učil potem se rad,
Desetkrat slajši ti bo sád!

Ljud. Tomsic.

Znamenite zgodbe iz vojske leta 1866.

V vasi pod lipo se je zbralo vsako nedeljo popoldne mnogo mladih in odrasčenih, ki so poslušali izsluženega vojaka, kateri jim je pripovedoval mnogo resničnih zgodb iz laške in nemške vojske leta 1866. Pripovedoval pa je vojak take-le povesti:

1. Kakošna je bila ta vojska sploh.

Naše miroljubno cesarstvo je bilo leta 1866 primorano, da se je moglo na dveh krajih ob enem času vojskovati — na jugu z Lahi, na severji pa z Nemci Prusi. Vojska z Lahi se je končala za Avstrijo dobro; vojska s Prusi pa se je stekla za Avstrijo slabo. Pa naj se izide vojska za to ali uno državo ali deželo že dobro ali slabo, vendar je vojska zraven kuge in lakote najhujša božja šiba, ki zadeva ubogo človeštvo. Koliko terplenja, britkosti in revščine ima vojska v sebi in za sabo, to se ne more in ne dá izšteti. V vojski leta 1866. so našteli, da je bilo naših vojakov mertvih 10.000, ranjenih 30.000 in vjetih 42.000. Koliko mater zdihuje in žaluje po svojih ljubih sinovih, ki so šli iz doma zdravi in veseli, a sedaj počivajo v črnej zemlji v daljnih in tujih deželah! Koliko otročičev je zapuščenih sirot brez ljubega očeta, ki jim ga je vzela neusmiljena vojska! Kdor pa je že vojskina razdjanja in prebritke nadloge od blizo tako rekoč v obraz videl, potem gotovo še gorečnejše kot drugi móli: kuge, lakote, vojske in vsega zlega reši nas, o Gospod!

2. Junaška deklica.

Na bojišči pri Kustoci na Laškem je na Kresni dan l. 1866. štirinajst let stara deklica iz vasi Valegije, med tem ko je bil v tej vasi boj najhujši, nosila vode in drugih okrepčal žejnim vojakom, ki so se vojskovali, in je tudi ranjencem rane obezovala. Vendar, ko ta usmiljena sestra ravno tako ljubezen skazuje, zadene jo sovražnikova topova krogla, da nagloma izdihne svojo blago dušico. Vojaki to videti, še huje udarijo v sovražne verste in srečno zmagajo.

3. Deteljica s štirimi peresci.

V boji pri Kraljevem gradu na Češkem vidi nek avstrijski vojak mimogredé na travniku deteljico s štirimi peresci. Mika ga, da bi jo utergal; naglo se sklone k tlam in prime za znamenito deteljico, in glej! pri tej priči, ko se vojak pripogne k deteljici, zažvižga mu tikoma čez glavo topova krogla, ktera bi ga bila gotovo zadela, ako se ne bi bil ravnokar pripognil. Še ljubša je bila potem vojaku znamenita deteljica in mu je še zmiraj najdraži spomin, kako čudno ga je Bog rešil nagle in gotove smerti.

4. Prava Samaritanka.

Neki avstrijski vojak, ki je pri Kraljevem gradu ranjen obležal, je sam od sebe tako-lé pripovedoval:

„Tri ure se nisem nič zavedel. Ko se zdramim, vidim strašne reči okoli sebe. Kakor daleč je okó videlo, nisem videl drugega, nego vse polno merličev, ki so posamnem in nakupičeni ležali, kakor snopovje po kervavej zemlji. Neizrečene bolečine se me poprijemljejo in vedel sem, da je prišla tudi meni zadnja ura. Na pol umiraje se izročujem Bogu, in glej! kar stoji pri meni mlado deklé z verčem v roki, in me vidi, ko zdihujem in umiram. Naglo se sklone k meni, mi dá piti iz verča dobrega vina, vzame iz žepa cufanja in platna, zaveže mi rane, potolaži me in zagotovi, da pride nemudoma nekdo po mé in me pelje v bólnico. Blaga deklica gre hitro dalje med mertvimi, in zdi se mi, kakor bi bil to angelj v človeškej podobi, ki mi ga je v smertnej težavi poslal ljubi Bog. — Kakor je deklica obljubila, se je tudi res zgodilo. Kmalu potem prideta dva človeka z nosilnicami, ter me naložita in neseta v bólnico, kjer sem dolgo ležal, pa vendar srečno ozdravel. — Dolgo nisem mogel zvedeti, kdo je bila tista usmiljena, blaga deklica, ki mi je življenje rešila; pozneje sem jo vendar zvedel, in sem šel iz preserčne hvaležnosti nje preblago rokó poljubiti. Imé jej je Josipina Kalina, in je edina hči nekega grajskega oskerbnika v tistem kraji, verla Slovanka. Bog jej obilo povračaj to lepo žertovalno in priserčno ljubezen do bližnjega!“

5. Sovražnik največi prijatelj.

Neki pruski prostovoljec je pripovedoval:

„V boji pri Kraljevem gradu sem bil na desni rami hudo ranjen; zeló mi je kri tekla, omedlevice so me napadale in neizrečeno sem bil žejin. Ves zapuščen od svojih ležim na tleh ne daleč od grabna, v katerem je bilo nekaj dežévnice. Vse svoje zadnje moči zbiram in napenjam, da bi se privlekel do vode, pa vendar nisem mogel tje priti, da bi si ogasil presilno žejo. V neizrečenih bolečinah čakam svoje zadnje ure, ker dobro sem vedel, da ga ne bo usmiljenega človeka k meni, kajti ravno o tem času so hiteli avstrijski vojaki, tedaj moji sovražniki, mimo mene. Vendar si mislim: vsaj smo si vsi bratje med seboj, akoravno se imenujemo sovražniki. Poprosim tedaj nekega avstrijskega lovca, da naj bi mi storil to dobroto in mi zajel iz bližnjega prekopa požirek vode. Vojak naglo prime posodico za vodo in skoči k vodi, da bi mi je bil prinesel, pa oj groza! ravno ko blagi tovarš vodo zajmé in se nakviško sklone, zadene ga krogla v glavo ter pade mertev na tla blizo mene. — Zdelo se mi je, kakor da bi bil v tem trenutku tudi jaz zadet, tako me je sercé zabolelo; omedlim in zbudim se še le v bólnici, kamor so me bili ravno prinesli. Tù sem srečno ozdravel, toda moja rana me še sedaj vselej zabolí, kedarkoli se spomnim blagega človeka, ki se je s toliko usmiljenim sercem za mé daroval. Bog mu poverni to dobro delo v svetem raji!“

A. Praprotnik.

Kar si hudega storil, ne prikrivaj.

O priložnosti, ko se je obhajala neka posebna slovesnost, gré Napolitanski namestni kralj na galejo (veliko barko), ktero so vlekli v kazen obsodjeni hudodelci. Kralj je namreč hotel ta dan oprostiti kaznjence, kateri bi bil njegove milosti najbolj vreden. Po versti je tedaj vprašal vse od prvega do zadnjega, v čem se je ta ali uni pregrešil, da ga je zadela tako huda kazen. Pervi izmed hudodelcev pravi: „Jaz sem popolnoma nedolžen in po krivici terpim kazen, ktera mi je naložena.“ Drugi se izgovarja in pravi: „Nič ne vem, kako sem prišel tù sim, moja vést je čista.“ Tretji: „Berž ko ne, bila je pomota v osebah, da so me obsodili na galejo.“ Četrti zopet reče: „Moji sovražniki so pričali krivo zoper mene in Bog vé, da terpim po nedolžnem.“ Takó se izgovarjajo eden za drugim, delajo se nedolžne ter nobeden noče obstati svojega pregreška. — Zdaj pride še versta na zadnjega. „Kaj si pa ti storil,“ vpraša ga kralj, „da moraš tukaj tako težko pokoro delati?“ — „Oh gospod“ odgovori ta „hudobnež sem, da mi ga ni enakega in še veliko večjo kazen sem zaslužil za svoje hudobije nego je ta, v ktorej se tukaj pokorim za svoje obilne pregreške.“ — „Vzemite berž temu hudobnežu železje iz nog, ter ga spodite pri tej priči iz galeje, da ne bo pohujšal svojih poštenih in nedolžnih tovaršev“ reče kralj in odide.

Kdor pregrešek svoj spozná —
Bog ne bo zapustil ga.

Gostač.

Prirodopisno - natoroznansko polje.

S o v e.

Sove so ponočne ujede. Pokrite so z mehkim in rahlim perjem, kakor bi bile v kožuhu. V debelej okroglej glavi se jim svetijo velike oči, ktere obdaja venec tenkega perja. Kratek čern kljun je že od korena kljukasto zakrivljen in se komaj vidi iz perja; ušesa so široka, nogé kratke in s perjem pokrite. Unanji perst sove lahko po volji nazaj obernejo ter morejo potem dosti dobro plezati in se po drevji spenjati od veje do veje. Sove so zeló čudne ptice. Po dnevi živijo skrite v pečevji, starim zidovji in duplih, po noči pa tiho letajo okoli, ter si lovijo majhnih živalic, od kterih se živé. Smešno je gledati sove, kako se védejo, ako je po dnevi kaj vznemiruje.

Jezno pokajo s kljunom, pihajo kakor mačka, prevračajo oči, zamežiknejo pa zopet prav debelo pogledajo, kimajo z glavó in se priklanjajo tako šaljivo, da človeka nehoté smeh posili. — Sove so jako plahe, neumne in požrešne

ptice. Zaperte se med seboj koljejo in žró, da je joj! S človekom se težko sprijaznijo, zmerom ostanejo divje in togotne. Njihova neprijetna zunanost, tiho letanje, nočno dejanje, žalostno ukajoči glas, vse to je dalo človeku povód, da si misli o tej živali nekaj groznega, skrivnostnega in pošastnega. Vraža je sovo naredila za mervtaško ptico. Pravijo, ako se sova blizo hiše prikaže, da bo v hiši kmalu smert; sova pa le zató blizo hiš pride, ker jej dišé podgane in miši. Nespametno tedaj ravna jo lovcí, ki sove preganjajo in streljajo, ter je potem pribijajo na žitnice in skednje. Sove so zeló koristne ptice, ki se hranijo od miši, vodnih podgan in ponočnih žužkov. Ena sama sova srednje velikosti potrebuje čez leto in dan 2000 do 3000 miši; ako jih toliko ne najde, lovi žužke in pobira škodljive gosénice.

Sove so različnih verstí. Najbolj znamenita je velika uharica ali bubuj (*Strix bubo*), ki se šteje med naše največe sove. Dolga je dva črevlja in meri z razpetima perótnicama pet do šest črevljev v širjavi. Ta sova napada večje in manjše živali ter je edína, ki napravi med divjačino včasih veliko škode. Rahlo mehko perje je zgorej rujavkasto s črnimi plaménastimi lisami; nad úšesoma ima dva črna pernata čopa, ktera lahko pobesi in privzdigne. Rudečkasto rumene oči ležé sredi pernatéga venca globoko vderte. Kljun in kremplji so černi. Bubuj prebiva po velikih gozdih, posebno v goráh. Po dnevi sedí v kakej luknji, v mraku pa izletí na lov. Ta sova tudi po dnevi dobro vidi in zgrabi sim ter tje tudi kako ptico, ako ima le ugodno priliko. Njen zateglo-ukajoči glas bu buj! bu buj! razlega se vso nóč, da človeka, kedar jo sliši, groza obhaja.

Najbolj koristne sove, ki jih ne smemo nikoli preganjati, so: Pegasta sova (*Strix flammea*), navadna sova ali mala uharica (*Strix aluco*) in čuk (*Strix noctua*), ki spada med naše najmanjše sove in prav pridno lovi hrošče, manjše ptice, posebno pa miši in male rovké.

Domači zajček ali kunec.

Domači zajček ali kunec (*Lepus cuniculus*) je jako krotka živalica, ki se človeka tako privadi, da pride k njemu, ako ga kliče, mu jé iz roke in se mu dá božati in čehljati. Domači zajčki se med seboj radi igrajo, podé se in skačejo, da je je le veselje gledati. Ta nežna živalica je v najbližem rodu z našim dobro poznanem divjem zajcem, čeravno se nimata rada in se med seboj le gerdo gledata. Pri nas vidimo domače zajčke prav pogostoma v hlevih in v stajah, kjer pa včasih veliko škode narejajo, ker podkopujejo zidovje in prerijejo vso zemljo. Kunec daje človeku mesó in kožo. Meso je prav perhko in tečno, a vendar ni tako okusno, kakor od divjega zajca. Koža daje dobro kozuhovino. Iz mehke volnaste dlake se nareja klobučina. Največi sovražniki domačéga zajca so podlasice, dihurji in kune, ki so tako kervoločne, da gredó celó v luknjo za njim, da ga izvlečejo in ugonobijo.

Razne stvari.

Drobtine.

(Baker) ima lepo rudečo barvo, je jako vléčen in raztezen, precej trd in se topi le v velikej toploti. Ker se večkrat tudi samočist v prirodi najde, zato so ga stari národi poprej poznali nego železo, ki se teže dá iz rud v kovino táliti. Iz bakrenih plošč izdelujejo raznoverstno posodje, kakor kotle, ponve itd., pa tudi novce kujejo iz bakra. Na bakru in bakrenih rečéh se naredi zeleni volk, ki je zelo hud strup. Varovati se ga je treba.

(Voda) je najzdravejša pijača za ljudi. Vodo studenčnico imenujemo terdo vodo in je najboljša za piti. Voda dežévnica in voda potočnica se pa imenuje mehka voda in jo rabimo za perilo. Voda je lehko čista, kálna, hladna, merzla in gorka.

(Pokorščina.) Vsak človek, naj bo v katerem kolí stanu, mora poznati pokorščino. Brez pokorščine razpadejo društva in cele deržave, zgine réd in kerščanska ljubezen. Vsi ljudjé moramo biti pokorni božjim in svetnim postavam. Nepokorščina dela človeku reve in težave, stori ga časno, večkrat pa tudi večno nesrečnega. Kjer je pokorščina, tam so tudi zapovedi. Mladina se mora že zgodaj pokorščine privajati, da bode enkrat na srečo in blagor svoje domovine.

Pametnice.

* Ljudjé smo podobni rodovitnemu dežju. Vsak človek je kapljica. Ena sama kapljica ne napoji in ne oživi suhega polja; vendar pa vsaka, še tako majhna kapljica, temu pripomore.

* Ne išči na tem svetu mirú, veselja in sreče! Svet nima teh darov, pa ti jih tudi dati ne more. Ni ga pod solncem človeka, ki bi bil popolnoma srečen. Berača tare revščina, kralja teži žezlo. Mirno, veselo in srečno bo naše sercé še le takrat, ko bode pri Bogu v nebesih.

* Pridna roka boljša je

Kot bogastva zemlje vse.

* Prevzetnost je červ bogastva.

* Kjer je ljubezen, tam je mir; kjer je mir, tam je veselje; kjer je veselje tam je Bog, in kjer je Bog, ni nadlog.

Kratkočasnice.

* Učitelj: „Razkladal sem vam od štirih letnih časov. Kakšen čas je zdaj?“ Učenec: „Slabi časi so, pravijo oče.“

* V nekih toplicah dobi nekdo že pozno v noči željo na rožke (kifelce), ter pošlje hlapca po njé. Ko pride hlapec k peku, kateri je že zapperl svojo prodajalnico, začne nabijati po vratih. Pek vpraša, kaj bi rad? Hlapec reče, da hoče rožek. Pek se jezí, da za en rožek pač ni vredno odpirati vrat. Hlapec odgovori: „Vsaj vam ni potreba odpirati vrat, dajte mi ga le skoz luknjo od ključalnice.“

* Nek mesar je gonil dva vóla, a šaljivec, ki ga je srečal, vpraša: „Kam pa greste vi trije?“ Mesar mu odgovori: „Memo četertega.“

* Nekdo, ki je bil na eno okó slep, zgodaj vstane ter gre na pot. Sreča gerbavca (pukljastega človeka) ter mu reče: „Priatelj, vi že jako zgodaj nosite tovor.“ — „Dá, dá,“ odgovori ta, „zgodaj je zgodaj, vi ste še le eno okno odperli.“

* Nek gospod je jezdil skozi vas. Na cesti vpraša kmeta, ki je zijala prodajal: koliko je ur? „Ravno zdaj so vole odgnali na pašo“ odgovori kmet. „Kako je to, da ste vi tukaj ostali?“ vpraša gospod ter dalje odjezdi.

* Na spomlad pride nekega dné kmetovalec v hlev in hoče svojega konja vpreči, da bi šel ž njim na polje. Toda kljuse je ležalo stegnjeno in je bilo mertvo. — „Se vé da,“ pravi kmet, „se vé da, tako je dobro konj biti; vso zimo družega nič ne delati nego žreti, na spomlad, ko se delo začinja, se pa stegniti!“

Zabavna naloga.

Kdo izmed častitih bralcev mi zna narisati tri zajčke, da bo imel vsak svoji dve ušesi, vsi trije skupaj pa samo tri ušesa? Kdor je tako moder, naj poskusi!

Skakalnica.

(Priobčil Hrabroslov — ar — n.)

Vsa-	člo-	la:	po-	na	Ke-	sva-	la
Vae	bi-	tla,	dar	ri-	smert	dol	ne.
vek	ka	On	ro	nja.	se	nag-	je
la,	pre-	me-	naj	po-	ôg-	met-	ga
ka-	se	bi-	ne,	hit-	Zlo-	de	bo
bli-	Ni-	pog-	nik.	mlá-	Vas	se-	pa-
pri-	ra	ka	hiš	do-	A-	žil	sté!
Sra-	zo	ste	ne,	Vod-	gre-	volj	li

(Rešitev zabavne naloge in skakalnice, kakor tudi imena reševalcev v prihodnjem listu.)

Zastavice.

- 1) Kdo ima ostroge pa jih ne rabi?
- 2) Ktera dekleta imajo lesene zobé?
- 3) Kdo je zmiraj pod streho, pa je vendar zmiraj moker?
- 4) Kdaj seje kmet repo?

Rešitev skakalnice in zabavne naloge v 10. listu „Verteca“.

Rešitev skakalnice:

Popotnik ves truden in vpehan, po dolgem ločenji,
Po stermih pečinah, po ternjevih potih in mnogem terpljenji, —
Iz hrepenenjem v rojstno dolinco domu prihiti
Pa oh, začudenje! ne najde več znancev ne svojih ljudi,
Le križ mu iz groba nasproti kot zarja zasije,
Nekdanjih prijatlov in staršev njegovih edini spomin,
Pod solncem ne išče dalje si več domačije,
Na grobu zelenem pod križem omaga Adamovi sin.

Rešitev zabavne naloge:

Najpred prepelje kozó in nazaj se pelje sam; potem pelje zélje pa vzame kozó seboj; v tretje prepélje volka in se pelje sam nazaj, naposled prepelje še kozó.

Skakalnico so prav rešili Gospod Gostač na Primskovem; gospodičina Albina Pirc, v Teržicu.

Zabavno nalogo so rešili Gosp. Nik. Stanonik, učitelj v Starem tergu pri Poljanah, in Janez Kožlin v Biljani.

Uganjke zastavic v 10. listu „Verteca“: 1. Tisti, ki na glavi vodó nosi; 2. Konjske; 3. Lazar; 4. Kjer nič ni; 5. Rakove; 6. Kteri ima bukve zaperte; 7. Lan.

Listnica. Gosp. J. P. v št. Kocijani: Vaše rebus smo z veseljem prejeli in je shranili za prihodnje leto, kajti za letos je že prepozno. Več o tem pismeno. — J. L. v G.: Nam bo prav ljubo, ako nas v prihodnje ne bote več nadlegovali. — Gosp. Gostaču na P.: Sprejmite naš prijateljski pozdrav! — J. K. iz B.: Vaša skakalnica ni po pravilih narejena, zategadelj je ne moremo v „Vertec“ sprejeti. — Hr. — ar — n v Ljubljani: Prosimo še večkrat kaj! —